# הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רסח

מִשְׁאָר הַבְּרָכוֹת, בֵּין בְּעַרְבִית בֵּין בְּשַׁחֲרִית מוֹסֵף וּמִנְחָה. (ד) [ד]וְיֵשׁ אוֹמְרִים (כ) דְּבְמוֹסֵף (ה) פּוֹסֵק אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע בְּרָכָה: ג [ה]אִם הָיָה סָבוּר שֶׁהוּא חל וְהִתְחִיל אַדַּעְתָּא דְּחל וּמִיָּד (ו) כְּשֶׁאָמַר תִּבַּת 'אַתָּה' נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁאָמַר 'חוֹנֵן', הֲוָה לֵיהּ הִתְחִיל בְּשֶׁל (ז) * וְשָׁלֹא בְּכַוָּנָה הִתְחִיל תִּבַּת 'אַתָּה', אֲפִלּוּ אִם הוּא בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁאֵינָהּ פּוֹתַחַת בְּ'אַתָּה' אֵינוֹ גּוֹמֵר בִּרְכַּת 'אַתָּה חוֹנֵן' (ח) דְּחָשְׁבִינַן לֵיהּ כְּטָעָה בִּתְפִלַּת שַׁבָּת בֵּין זוֹ לָזוֹ. הַגָּהּ: דַּהֲרֵי יָכוֹל לוֹמַר 'אַתָּה קִדַּשְׁתָּ' אוֹ (ז) 'אַתָּה אֶחָד' (תרומת הדשן סימן י"ד): ד [ו]מִי שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה (ט) שֶׁל חל בְּשַׁבָּת וְלֹא הִזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת, (ה) (י) לֹא יָצָא. [ז]וְאִם הִזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת בְּתוֹךְ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָבַע בְּרָכָה לְשַׁבָּת, (ו) יָצָא. הַגָּהּ: בְּמוֹסֵף אֲפִלּוּ לֹא אָמַר (יא) רַק 'וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת חוֹבוֹתֵינוּ בִּתְמִידֵי יוֹם וּבְקָרְבַּן מוּסָף', יָצָא. (בית יוסף ד"ה ומ"ש בן) בשם הרא"ש ברכות פרק מי שמתו (סי' י"ח): ה [ח]טָעָה וְהִתְפַּלֵּל שֶׁל חל בְּשַׁבָּת וְלֹא הִזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת, אִם עָקַר רַגְלָיו חוֹזֵר לָרֹאשׁ, וְאִם (יב) לֹא עָקַר (ו) רַגְלָיו אַף עַל פִּי שֶׁסִּיֵּם תְּפִלָּתוֹ אֵינוֹ חוֹזֵר אֶלָּא (יג) לְשֶׁל שַׁבָּת.

ד רַבֵּנוּ יוֹנָה (שם) וְהָרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק י' מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (ה"ז) (וסמ"ק) [וּסְמַ"ג] (עשין) בְּסִימָן י"ט. ה תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן י"ד. ו רַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק י' מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (שם) וּסְמַ"ג (שם) סִימָן י"ט מַהֲרִ"וּ דְּרִבִּי אוֹשַׁעְיָא שַׁבָּת כ"ד (ע"א). ז בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומכאן). ח סְמַ"ק סִימָן י"א וְהַגָּהוֹת מֵיְמוֹנִי (דפוס קושטא) בְּפֶרֶק י' מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (ה"א).

## שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ג [ג] חל. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּשו"ת חִנּוּךְ בֵּית יְהוּדָה סִימָן ד' תְּשׁוּבָה מֵהַגְּאוֹן בַּעַל שלמ"ה שכח וְלֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית שֶׁל שַׁבָּת יִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם וְאוֹמֵר בְּשֶׁנִּיהֶם יִשְׁמַח מֹשֶׁה כִּי נָסַח אַתָּה קִדַּשְׁתָּ לֹא שַׁיָּךְ כָּל זֶה בְּשַׁחֲרִית כו' עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"ג), מִי שֶׁאָמַר תִּבַּת אַתָּה חוֹנֵן וְלֹא גָּמַר הַבְּרָכָה רַק תֹּכַף אָמַר בְּרָכָה אֶמְצָעִית שֶׁל שַׁבָּת, וְכִשֶּׁגָּמַר בְּרָכַת שַׁבָּת נִזְכַּר שֶׁהַדִּין הוּא שֶׁכְּשֶׁאָמַר אַתָּה חוֹנֵן יִגְמֹר הַבְּרָכָה, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְומַר בְּרָכַת אַתָּה חוֹנֵן רַק יֹאמַר רְצֵה בְּדִבּוּרוֹ. וְעַיֵּן בְּהֵלְכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב' סִימָן צ"א בְּאֶחָד שֶׁנִּמְשַׁךְ בְּתִפִלַּת שַׁבָּת יִתְחַיֵּל אַתָּה חוֹנֵן וְנִמְשַׁךְ עַד בְּרָכַת הַשָּׁנִים וְנִזְכַּר שֶׁהָיָה שַׁבָּת וְנָתַן דַּעְתּוֹ שֶׁיְּהֵא יָמוֹת הַחַמָּה וְשַׁאל [נִשְׁמִים], וּפָסַק שֶׁיַּחֲזֹר עַד שֶׁיֹּאמַר בְּרָכַת הַשָּׁנִים כְּתִקּוּנָהּ וְאַחַר כָּךְ הוֹלֵךְ לְשֶׁל שַׁבָּת, עַד כָּאן דְּבָרָיו. וְכָתַב בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (שם) דְּבָזֶה שְׁכִבְר אָמַר שֶׁל שַׁבָּת מוֹדֶה הָרַב שֶׁאֵין צָרִיךְ

## בַּאֵר הַיטֵב

סִימָן רַע לוֹ וִיפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וִירַהֲרֵר בִּתְשׁוּבָה. שלה"ק (מס' שבת פ' נר מצוה אות לד): (כ) דְּבְמוֹסֵף. שֶׁהֲרֵי אֵין תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּחל בְּמָקוֹם מוּסָף, עַל כֵּן לַיכָּא לְמֵימַר דְּמִכְּעֵי לֵיהּ לְצַלּוּיֵי שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. ג (ג) חל. וְדַוְקָא בְּשַׁחֲרִית, אֲבָל דְּעַרְבִית וּמִנְחָה דְּגַם תְּפִלַּת שַׁבָּת מַתְחִיל בְּאַתָּה, גּוֹמֵר בְּשֶׁל שַׁבָּת. מִגֵּן אַבְרָהָם (סק"ג) עַיֵּן שָׁם. צָרִיךְ לוֹמַר לְעַבְדְּךָ בֶּאֱמֶת, שַׁבָּת קָדְשֶׁךָ, אוֹהֲבֵי שִׁקְדֶּךָ, סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן תתפ"ב. וּכְשֶׁיִּרְצֶה כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט סק"ב) כָּתַב מִנְהָג לוֹמַר בְּלֵיל שַׁבָּת וְיָנוּחוּ בָהּ, וּבְיוֹם יָנוּחוּ בוֹ, וּבְמִנְחָה יָנוּחוּ בָם: (ד) אַתָּה אֶחָד. וּמִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ גּוֹמֵר לֹא אַתָּה קִדַּשְׁתָּ וְלֹא אַתָּה אֶחָד אֶלָּא יֹאמַר יִשְׁמַח מֹשֶׁה, וְשַׁפִּיר קָאָמַר אַתָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתָּנַת [חֶלְקוֹ] [חֶלְקֶךָ]. לֶחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות, ברכות פ"ג) אות מ"ר: ד (ה) לֹא יָצָא. וְהוּא הַדִּין בְּיוֹם טוֹב וְהוּא הַדִּין בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי. (תה"ד) [תְּמִים דֵּעִים] (סי' קכ אות ו): (ו) יָצָא. בְּכֹל בּוֹ נִסְתַּפֵּק אִם סָפַק לוֹ אִם הִזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת אִם צָרִיךְ לַחֲזֹר. ה (ז) רַגְלָיו. דְּהַיְנוּ שֶׁרָגִיל לוֹמַר אַחַר תְּפִלָּתוֹ תַּחֲנוּנִים עַיֵּן סִימָן ק"ז סָעִיף ה' וְסִימָן תכ"ב סוֹף סָעִיף א':

## בֵּאוּר הֲלָכָה

משום דְּתַבַּת אַתָּה שַׁיָּךְ גַּם כֵּן לְשַׁבָּת וְכַדְמוכַח בְּסָעִיף (ב') [ג']:

ג * **וְשָׁלֹא בְּכַוָּנָה וכו'.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ז) **שֶׁכָּתַבְנוּ שֶׁנִּכְשָׁל בִּלְשׁוֹנוֹ** וְהוּא מִתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי' יד) עַיֵּן שָׁם. **וּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ אֲבָל אִם אָמַר וכו'** כֵּן כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים וְכֵן מוּכָח בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן (שם) שָׁזֶּה לְשׁוֹנוֹ, אֲבָל אִי לֹא בְּכַוָּנָה הִתְחִיל תִּבַּת אַתָּה דְּיָדַע הָיָה שַׁשַּׁבָּת הוּא וְלִשָּׁנֵיהּ דְּאִתְקֵיל לֵיהּ לְפִי הָרֶגֶל, כְּהַאי גַּוְנָא לֹא מִקְרֵי כַּוָּנָה לְדָבָר טָעוּת, וְאִם כֵּן אֲפִלּוּ בְּיִשְׁמַח מֹשֶׁה שֶׁאֵינָהּ פּוֹתַחַת בְּאַתָּה מִכָּל מָקוֹם חָשְׁבִינַן לֵיהּ כְּטָעָה בִּתְפִלָּה שֶׁל שַׁבָּת בֵּין זוֹ לָזוֹ, דְּתִבַּת אַתָּה נַמִּי הַתְחָלָה דִּתְפִלַּת שַׁבָּת הִיא, דְּאַף עַל גַּב דְּהָרֶגֶל שֶׁל חל גּוֹרֵם הַשָּׁוְאוֹת מִכָּל מָקוֹם לֹא מִקְרֵי בְּשִׁבִּיל כָּךְ הַתְחָלָה דִּתְפִלַּת חל כֵּיוָן דְּיָדַע דְּשַׁבָּת הִיא. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. **אֲבָל קָשֶׁה כֵּיוָן שֶׁנִּכְשַׁל בִּלְשׁוֹנוֹ אֲפִלּוּ אִם אָמַר אַתָּה חוֹנֵן מֵאֵי הֲוִי וְכִי זֶה קָרֵי הַתְחִיל בִּתְפִלַּת חל,** וְעַיֵּן שָׁכְּתוּבוֹת כ' עַמּוּד א' בְּגֶמָרָא מַהוּ דְּתֵימָא דְּאִתְקֵילָא לֵיהּ עַיֵּן שָׁם, מִשְׁמַע דְּכִשֶּׁנִּכְשַׁל בִּלְשׁוֹנוֹ לֹא נֶחְשַׁב לְדָבוּר כְּלָל. וְאָפְשָׁר מְשׁוּם דְּשָׁם בְּעֵינָן פֶּה וְלִבּוֹ שָׁוִין. גַּם יֵשׁ לְחַלֵּק דְּשָׁם הָלְא לֹא רָצָה לוֹמַר כְּלָל שֶׁאִי אֶפְשָׁר אֶלָּא שֶׁאָכַל רַק שֶׁנִּכְשַׁל בִּלְשׁוֹנוֹ וְאָמַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לֶאֱכל כְּלָל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא שֶׁבְּדַעְתּוֹ הָיָה לוֹמַר אַתָּה חוֹנֵן מַחֲמַת הֶרְגֵּל לְשׁוֹנוֹ רַק שֶׁזֶּה גּוּפָא הָיָה בְּלֹא דַּעַת שְׁלֵמָה וְלֹא נִתְכַּוֵּן בָּזֶה לְשֵׁם תְּפִלַּת חל, לְכָךְ הָכָא עָדִיף. וּמִכָּל מָקוֹם קָשֶׁה דְּהָלְא הַתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן הֵבִיא רְאָיָה לְדִינָא מִדַּ"ל וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּכְעֵין זֶה אֵיתָא בְּמָרְדְּכַי פֶּרֶק קַמָּא דִּבְרָכוֹת (סי' לב) דְּהֵיכָא דְּיָדַע דְּיוֹם טוֹב הוּא וְנִתְקַל בִּלְשׁוֹנוֹ וְהִתְחִם בְּשֶׁל שַׁבָּת, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה אֶלָּא חוֹזֵר בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר וְחוֹתֵם בְּשֶׁל יוֹם טוֹב וְהוּבָא זֶה לְקַמָּן בְּסִימָן תפ"ז (ס"א) עַיֵּן שָׁם, אַלְמָא דְּהָאי גַּוְנָא לָאו טָעוּת מִקְרֵי. עַד כָּאן לְשׁוֹן הַתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן. וְשָׁם תֵּבוֹת מְקֻדָּשׁ הַשַּׁבָּת אֵינָם שַׁיְכִים כְּלָל לְיוֹם טוֹב כְּמוֹ תֵּבַת אַתָּה שֶׁשַּׁיָּךְ לְקַדֵּשְׁתָּ, וַאֲפִלּוּ הָכִי בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ושלא): **(ח) דְּחָשְׁבִינַן לֵיהּ וכו'.** לְפִי דִּבְתֵבַת אַתָּה אֵינוֹ מִינְכַּר שֶׁהוּא לְשֵׁם אַתָּה חוֹנֵן דַּהֲרֵי יָכוֹל לוֹמַר אַתָּה קִדַּשְׁתָּ וְאַתָּה אֶחָד, וְזֶהוּ כַּוָּנַת הָרַמ"א שֶׁפִּים דַּהֲרֵי יָכוֹל לוֹמַר וכו', וְעַל כֵּן דִּינוֹ כְּמוֹ שֶׁאִם הָיָה מַתְחִיל עַתָּה בִּזְמַן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית אַתָּה קִדַּשְׁתָּ אוֹ אַתָּה אֶחָד וְנִזְכַּר בְּאֶמְצַע הַבְּרָכָה דְּפוֹסֵק וּמַתְחִיל תֹּכַף יִשְׁמַח מֹשֶׁה, וְהָכִי נָמֵי כְּשֶׁאוֹמַר אַתָּה הָרֵי כְּאוֹמֵר אַתָּה קִדַּשְׁתָּ וּפוֹסֵק וּמַתְחִיל יִשְׁמַח מֹשֶׁה, וְלֹא הָרֵי כְּאוֹמֵר אַתָּה חוֹנֵן לְגָמֵר הַבְּרָכָה: **ד (ט) שֶׁל חל בְּשַׁבָּת.** וְאִם סָפַק לוֹ אִם הִתְפַּלֵּל שֶׁל חל אוֹ שֶׁל שַׁבָּת [ב]גַּם כֵּן צָרִיךְ לַחֲזֹר, דְּמִסְתָּמָא הִתְפַּלֵּל שֶׁל חל כְּמוֹ שֶׁהוּא רָגִיל [אֲלִיָּה רַבָּה בְּסִימָן תכ"ב (סק"ו) וְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל כח ס"ח)]: **(י) לֹא יָצָא.** וְהוּא הַדִּין (ג) בְּיוֹם טוֹב וַאֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי: **(יא) רַק וְנַעֲשֶׂה וכו'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאָמַר בְּאַחַת מִן הַבְּרָכוֹת יְהִי רָצוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ וכו', וְכָל שֶׁכֵּן אִם אָמַר הַנֻּסָּח שֶׁל הַמּוֹסָף כְּהֲלָכָה רַק שֶׁחִסֵּר הַפְּסוּקִים שֶׁל הַקָּרְבָּנוֹת דְּיָצָא [אַחֲרוֹנִים]: **ה (יב) לֹא עָקַר רַגְלָיו.** עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן קי"ז סָעִיף ה' וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (סק"ח יח): **(יג) לְשֶׁל שַׁבָּת.** וַאֲפִלּוּ נִזְכַּר קֹדֶם מוֹדִים (ז) לֹא יִכְלֹל אוֹתָהּ

## מִשְׁנָה בְּרוּרָה

**(ד) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבְמוֹסֵף וכו'.** דְּסִבְירָא לְהוּ דְּבְמוֹסֵף לֹא שַׁיָּךְ כְּלָל תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת דְּאַף בְּחל אֵין אוֹמְרִים רַק שָׁבַע בְּרָכוֹת וּלְכָךְ פּוֹסֵק אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע בְּרָכָה. וְטַעַם הַדָּעָה קַמַּיְתָא דְּבְדִיעֲבַד גַּם בְּמוּסָף אִם הִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בָּרְכוֹת וְרַק הוֹסִיף בָּהּ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ חוֹבוֹתֵינוּ בְּתָמִידֵי יוֹם וּבְקָרְבַּן מוּסָף יָצָא וְכַדְאִיתָא בְּסָעִיף ד', לְכָךְ גַּם לָהּ שַׁיָּךְ בְּדִיעֲבַד הַבְּרָכָה שֶׁל חל: **(ה) פּוֹסֵק אֲפִלּוּ וכו'.** וְכֵן פָּסְקוּ (ג) הָאַחֲרוֹנִים מְשׁוּם סָפֵק בְּרָכָה לְבַטָּלָה: **ג (ו) כְּשֶׁאָמַר תִּבַּת אַתָּה.** עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה וכתוב בתרומת) דְּסִבְירָא לֵיהּ דַּאֲפִלּוּ בַּעַרְבִית וּמִנְחָה שֶׁיָּכוֹל לְסַיֵּם בְּאַתָּה קִדַּשְׁתָּ וְאַתָּה אֶחָד מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁכַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לִתְפִלַּת חל מִקְרֵי הִתְחִיל בְּשֶׁל חל וְגוֹמֵר בָּרְכַת אַתָּה חוֹנֵן. [א]וְהַמְּגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) חוֹלֵק עָלָיו וּסְבִירָא לֵיהּ דְּדַוְקָא בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁאֵינוֹ מַתְחִיל בְּתִבַּת אַתָּה וּמִינְכַּר בְּדִבּוּרוֹ שֶׁהוּא לְשֵׁם חל אֲבָל בְּעַרְבִית וּמִנְחָה כֵּיוָן דְּלֹא מִינְכַּר בְּדִבּוּרוֹ לֹא מִקְרֵי עַל יְדֵי זֶה הִתְחִיל בְּשֶׁל חל וְיֹאמַר אַתָּה קִדַּשְׁתָּ וְאַתָּה אֶחָד, וְכֵן דַּעַת הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ג) וְהַדָּרֶךְ הַחַיִּים (דיני תפלת שחרית של שבת ס"ה, ודיני תפלת ערבית של שבת ס"ג): **(ז) וְשָׁלֹא בְּכַוָּנָה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁנִּכְשַׁל בִּלְשׁוֹנוֹ מֵחֲמַת הֶרְגֵּלוֹ דְּחל אֲבָל לֹא נִתְכַּוֵּן לְשֵׁם תְּפִלַּת חל לְכָךְ לֹא חָשְׁבִינַן לֵיהּ כְּהִתְחִיל תְּפִלַּת חל. וְדַוְקָא אִם הִתְחִיל רַק תֵּבַת אַתָּה, אֲבָל אִם אָמַר אַתָּה חוֹנֵן שֶׁמּוֹכֵחַ שֶׁהוּא לְשֵׁם חל אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה רַק מַחֲמַת שֶׁנִּכְשַׁל בִּלְשׁוֹנוֹ גּוֹמֵר כָּל אוֹתָהּ הַבְּרָכָה, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ושלא): **(ח) דְּחָשְׁבִינַן לֵיהּ וכו'.** לְפִי דִּבְתֵבַת אַתָּה אֵינוֹ מִינְכַּר שֶׁהוּא לְשֵׁם אַתָּה חוֹנֵן דַּהֲרֵי יָכוֹל לוֹמַר אַתָּה קִדַּשְׁתָּ וְאַתָּה אֶחָד, וְזֶהוּ כַּוָּנַת הָרַמ"א שֶׁפִּים דַּהֲרֵי יָכוֹל לוֹמַר וכו', וְעַל כֵּן דִּינוֹ כְּמוֹ שֶׁאִם הָיָה מַתְחִיל עַתָּה בִּזְמַן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית אַתָּה קִדַּשְׁתָּ אוֹ אַתָּה אֶחָד וְנִזְכַּר בְּאֶמְצַע הַבְּרָכָה דְּפוֹסֵק וּמַתְחִיל תֹּכַף יִשְׁמַח מֹשֶׁה, וְהָכִי נָמֵי כְּשֶׁאוֹמַר אַתָּה הָרֵי כְּאוֹמֵר אַתָּה קִדַּשְׁתָּ וּפוֹסֵק וּמַתְחִיל יִשְׁמַח מֹשֶׁה, וְלֹא הָרֵי כְּאוֹמֵר אַתָּה חוֹנֵן לְגָמֵר הַבְּרָכָה: **ד (ט) שֶׁל חל בְּשַׁבָּת.** וְאִם סָפַק לוֹ אִם הִתְפַּלֵּל שֶׁל חל אוֹ שֶׁל שַׁבָּת [ב]גַּם כֵּן צָרִיךְ לַחֲזֹר, דְּמִסְתָּמָא הִתְפַּלֵּל שֶׁל חל כְּמוֹ שֶׁהוּא רָגִיל [אֲלִיָּה רַבָּה בְּסִימָן תכ"ב (סק"ו) וְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל כח ס"ח)]: **(י) לֹא יָצָא.** וְהוּא הַדִּין (ג) בְּיוֹם טוֹב וַאֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי: **(יא) רַק וְנַעֲשֶׂה וכו'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאָמַר בְּאַחַת מִן הַבְּרָכוֹת יְהִי רָצוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ וכו', וְכָל שֶׁכֵּן אִם אָמַר הַנֻּסָּח שֶׁל הַמּוֹסָף כְּהֲלָכָה רַק שֶׁחִסֵּר הַפְּסוּקִים שֶׁל הַקָּרְבָּנוֹת דְּיָצָא [אַחֲרוֹנִים]: **ה (יב) לֹא עָקַר רַגְלָיו.** עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן קי"ז סָעִיף ה' וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (סק"ח יח): **(יג) לְשֶׁל שַׁבָּת.** וַאֲפִלּוּ נִזְכַּר קֹדֶם מוֹדִים (ז) לֹא יִכְלֹל אוֹתָהּ

## שַׁעַר הַצִּיּוּן

**(ג)** הַבַּ"ח (ס"ג) וְאַלִּיָּה רַבָּה (סק"ג) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **ד (ג)** מְגֵן אַבְרָהָם (סק"ד): **ה (ד)** מוּכָח מַחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל כח ס"ח):

---

**לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א]** ובשו"ע הרב (ס"ד) פסק כהמג"א. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"ט) כתב: אבל אם הוא מסופק אם התפלל י"ח של חול או אם התפלל ז' של שבת, יש להסתפק אם צריך לחזור ולהתפלל.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(וּשְׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁשָּׁכַח שֶׁל שַׁבָּת בְּשַׁחֲרִית עַיֵּן סִימָן קכ״ו (מ״ג)): **ו** [ט]**הַטּוֹעֶה בִּתְפִלַּת שַׁבָּת וְהֶחֱלִיף שֶׁל זוֹ בָּזוֹ,** (יד) **אֵינוֹ חוֹזֵר.** (טו) [יא]יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם הֶחֱלִיף שֶׁל (טז) * מוֹסָף בְּאַחֶרֶת אוֹ (יז) * **אַחֶרֶת בְּשֶׁל מוֹסָף, חוֹזֵר:** **ז** [כ]**חוֹזְרִים לוֹמַר** 'וַיְכֻלּוּ', **מִשּׁוּם יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת** (יח) שֶׁאֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ **בַּתְּפִלָּה, וְגַם לְהוֹצִיא** לְמִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְאוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל רָם (מ) (יט) * וּמְעַמָּד: **ח** [ל]וְאוֹמֵר שְׁלִיחַ צִבּוּר **בָּרְכָה** (כ) **אַחַת מַעֲיַן** שֶׁבַּע, [מ]**וְאֵין הַיָּחִיד אוֹמֵר אוֹתָהּ.** הַגָּהּ: מֵיהוּ אִם הַיָּחִיד רוֹצֶה לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ יָכוֹל לְאָמְרָהּ בְּלֹא פְּתִיחָה (כא) וּבְלֹא חֲתִימָה, וְכֵן נוֹהֲגִין הַצִּבּוּר לְאָמְרָהּ עִם שְׁלִיחַ צִבּוּר (כב) בְּלֹא פְּתִיחָה (ט) וַחֲתִימָה (אבודרהם (דין מעריב של שבת) וכל בו (סר יט)): **ט** * [נ]**יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת,** (כג) **אֵינוֹ מַזְכִּיר** (י) **שֶׁל יוֹם טוֹב בִּבְרָכָה מַעֲיַן שֶׁבַּע** (פְּרוּשׁ, בִּרְכַּת אַל עֶלְיוֹן קוֹנֶה וְכוּ'): **י** [ס]**אֵין אוֹמְרִים בָּרְכָה מַעֲיַן שֶׁבַע** (כד) **בְּבֵית** (יא) **חֲתָנִים וַאֲבֵלִים,** (כה) **דְּלֵיכָּא טַעֲמָא** דִּמְאַחֲרִין לָבֹא שֶׁיִּהְיוּ נִזּוֹקִין: **יא** [ע]**אַף בְּשַׁבָּת שֶׁאַחַר יוֹם טוֹב אוֹמְרִים בָּרְכָה מַעֲיַן שֶׁבַע:** **יב** (כו) [פ]**אֵין**

ג שַׁבָּת (כ״ד) [כ״ר] (ע״ב). ס מֻהֲרַ״י אַבּוּהַב בְּשֵׁם סֵפֶר הַנְּהָגוֹת. ע רִיבַ״ש בִּתְשׁוּבָה (סר ס) וּבְשֵׁם סֵפֶר הַמַּנְהִיג (הל׳ שבת סר׳ ז). פ טור עַל פִּי מַעֲשֶׂה מִסֵּפֶר חֲסִידִים (סר נח).

ט שִׁבְּלֵי הַלֶּקֶט (סר קכח) בְּשֵׁם רַבִּי בִּנְיָמִין. י שָׁם. כ. תּוֹסְפוֹת וְהָרֹא״ש בְּפֶרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים (תוס׳ ק״ו. ד״ה וזהרהו, והרא״ש פ״י סר׳ טו) וְהַפַּרְדֵּכִי שָׁם (בתוספת מערבי פסחים לו עמ׳ ב) וּבָפֶרֶק ט״ז דְּשַׁבָּת (סר׳ תז) וְהַתְּרוּמָה (סר׳ רמז). ל טוּר מַהֲ דְּשַׁבָּת (כ״ד) [כ״ר] (ע״ב). מ שָׁם בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (ראב״ה ריש סר׳ קצו) וְהַפַּרְדֵּכִי פֶּרֶק ב׳ דְּשַׁבָּת (סר׳ רפו) וְסֵמַ״ג (עשין) בְּסִימָן י״ט בְּשֵׁם ר״י.

## בְּאֵר הֵימֵב

**ז** (מ) **וּמְעַמָּד.** לְפִי שֶׁבָּזֶה אֲנוּ מְעִידִים עַל הַקב״ה בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית וְדִין הָעֲדֵרִים בַּעֲמִידָה. וְכָתַב הַשּׁ״ז (סק״ה) יָחִיד הַמִּתְפַּלֵּל אֵין חוֹזֵר לוֹמַר וַיְכֻלּוּ דְּאֵין עֲדוּת לְיָחִיד, וְאִם יִרְצֶה יָחִיד לֵאָמְרוֹ לֹא יִתְכַּוֵּן לְשֵׁם עֲדוּת אֶלָּא כְּקוֹרֵא בַּתּוֹרָה עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״י): **ח** (ט) **וַחֲתִימָה.** דְּהֵינוּ שֶׁיִּתְחִיל מָגֵן אָבוֹת וְרִיסֵּיס וְכָר (וְלַמַּעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית): **ט** (י) **שֶׁל יוֹם טוֹב.** דְּאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת לֹא אָמְרִינַן לֵיהּ אֶלָּא מְשׁוּם סַכָּנַת מְזִיקִין, שֶׁבְּתֵי כְּנֵסִיּוֹת שֶׁלָּהֶם הָיוּ בְּשׁוּדוֹת וְתִקְּנוּ אוֹתָהּ בְּשְׁבִיל בְּנֵי אָדָם שֶׁמֵּאֲחֲרִין לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁיִּסְיְמוּ תְּפִלָּתָם בְּעוֹד שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מַאֲרִיךְ, וּמַאי דְּתִקְּנוּ תִּקְּנוּ וּמַאי דְּלֹא תִּקְּנוּ לֹא תִּקְּנוּ: **י** (יא) **חֲתָנִים.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁמִּתְפַּלְּלִין בְּבֵיתָם בְּמִנְיָן, וְכֵן אוֹתָן שֶׁמִּתְפַּלְּלִין לִפְרָקִים בְּמִנְיָן בְּבֵיתָם, אֲבָל אוֹתָן שֶׁקּוֹבְעִים מָקוֹם לְהִתְפַּלֵּל עַל אֵיזֶה יָמִים כְּמוֹ שֶׁרְגִילִין לַעֲשׂוֹת בִּירִידִים זֶה הוּא דּוֹמֶה לְבֵית הַכְּנֶסֶת קְבוּעַ וְאוֹמְרִים שָׁם

## מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בָּעֲבוֹדָה לוֹמַר רְצֵה נָא בְּמְנוּחָתֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, דִּלְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לוֹמַר בְּרָכָה לְקָדֶשֶׁת הַיּוֹם, וּבְדִיעֲבַד יָצָא: **ו** (יד) **אֵינוֹ חוֹזֵר.** שֶׁעִקַּר בְּרָכָה רְבִיעִית (ס) הִיא רְצֵה בְּמְנוּחָתֵנוּ, וְזֶה נֶאֱמַר בְּכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁל שַׁבָּת. וְדַוְקָא כְּשֶׁסַּיֵּם הַבְּרָכָה אֲבָל אִם נִזְכַּר בְּאֶמְצַע בְּרָכָה, פּוֹסֵק: (טו) **וְיֵשׁ אוֹמְרִים וְכוּ'.** הָאַחֲרוֹנִים (ו) תָּמְהוּ עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בִּלְשׁוֹן וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דִּכְלֵי עָלְמָא מוֹדִים בָּזֶה: (טז) **מוֹסָף בְּאַחֶרֶת.** וַאֲפִלּוּ אִם הָאַחֶרֶת גַּם כֵּן מַעֲנִין הַשַּׁבָּת יִשְׂמַח מֹשֶׁה וּכְהָאי גַּוְנָא (ז) כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִזְכַּר בָּהּ מַעֲנִין קָרְבַּן מוּסָף שֶׁל שַׁבָּת, וְכָל שֶׁכֵּן אִם הָיָה תְּפִלָּה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, וְדִינוֹ כְּדִלְעֵיל (ס״ה) דְּאִם עָקַר רַגְלָיו חוֹזֵר לְרֹאשׁ, וְאִם לֹא עָקַר רַגְלָיו (ח) חוֹזֵר לְתְפִלַּת שַׁבָּת. וְכָתַב הַחַיֵּי אָדָם (ח״א כלל כח ס״ד) דְּאִם נִזְכַּר אַחַר שֶׁסִּיֵּם הַבְּרָכָה הָאֶמְצָעִית קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל רְצֵה, יֹאמַר וְנַעֲשָׂה לְפָנֶיךָ קָרְבַּן מוּסָף וְיֵצֵא בָּזֶה. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה מוסף) מַה שֶּׁכָּתְבְנוּ עוֹד בָּזֶה: **(יז) אַחֶרֶת בְּשֶׁל מוּסָף.** הֵינוּ שֶׁאָמַר הַנִּסָּח תִּפְנֶתְךָ שַׁבָּת וְכַנָּתוֹ הָיְתָה לְשֵׁם שַׁחֲרִית, וְאַף שֶׁהִזְכִּיר בְּהַבְּרָכָה מַעֲנִין שַׁבָּת אַף עַל פִּי כֵן חוֹזֵר (ט) כֵּיוָן שֶׁאָמַר מוּסָף תּוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְשִׁקַּר לְפָנֵי הַמָּקוֹם, וְדִינוֹ גַּם כֵּן כִּדְלְעֵיל (ס״ה) דְּאִם עָקַר רַגְלָיו חוֹזֵר לְרֹאשׁ וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה אַחֶרֶת כַּהֶגֶן לְשֵׁם שַׁחֲרִית, (י) אֲבָל שֶׁל מוּסָף לֹא יִתְפַּלֵּל עוֹד, כִּי כְּבָר יָצָא בַּתְּפִלָּה הָרִאשׁוֹנָה יְדֵי מוּסָף אַף שֶׁכַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לְשֶׁל שַׁחֲרִית. וְאִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁעָקַר רַגְלָיו, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע בְּרָכָה מִשָּׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת וּמַתְחִיל יִשְׂמַח מֹשֶׁה, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה אחרת): **ז** (יח) **שֶׁאֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ וְכוּ'.** וְאַגַּב שַׁבָּת זֶה תִּקְּנוּ לְכָל הַשַּׁבָּתוֹת: (יט) **וּמְעַמָּד.** לְפִי שֶׁבָּזֶה אֲנוּ מְעִידִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וְדִין עֲדִים בַּעֲמִידָה כְּדִכְתִיב (דברים יט יז) 'וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים'. (יט) וְטוֹב לוֹמַר אוֹתָהּ בְּיַחַד (יג) בְּצִבּוּר דְּעֵדָה שְׁלֵמָה בְּעֵינֵן לְהַעִיד לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל כָּל פָּנִים יְהֵא בִּשְׁנַיִם. וְיָחִיד הַמִּתְפַּלֵּל (יג) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵינוֹ חוֹזֵר לוֹמַר וַיְכֻלּוּ דְּאֵין עֲדוּת לְיָחִיד, (יד) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיָחִיד יָכוֹל לוֹמַר [א]אֲבָל אֵין צָרִיךְ עַמִידָה. וְטוֹב שֶׁגַּם הַיָּחִיד יֹאמַר אֲבָל לֹא יִתְכַּוֵּן לְשֵׁם עֲדוּת אֶלָּא כְּקוֹרֵא בַּתּוֹרָה. כָּתַב מַשֶּׁה מֹשֶׁה (סר׳ תכט) אִם שָׁכַח לוֹמַר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, יֹאמַר אוֹתוֹ שֶׁבִּקְדוּשׁ מַעֲמִיד. וְהַמְנַהֵג לוֹמַר אוֹתוֹ שֶׁבִּקְדוּשׁ מַעֲמִיד אַף אִם אָמְרוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת [פְּרִי מְגַדִּים (א״א סק״י)]: **ח** (כ) **אַחַת מַעֲיַן שָׁבַע.** הוּא מַה שֶּׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר אוֹמֵר אַחַר הַתְּפִלָּה בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וְכוּ' קוֹנֶה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכוּ'. (מו) וְנִתְקַנָּה מִשּׁוּם סַכָּנַת מַזִּיקִים שֶׁבָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת שֶׁלָּהֶם הָיוּ בְּשֶׁדָּה וְלִפְעָמִים בְּנֵי אָדָם מְאַחֲרִים לָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְיִשָּׁאֲרוּ יְחִידִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בַּשָּׂדֶה, לְפִיכָךְ תִּקְּנוּ בְּרָכָה זוֹ כְּדֵי שֶׁבְּעוֹד שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר מַאֲרִיךְ בָּהּ יִסְיְמוּ גַּם הֵם תְּפִלָּתָם, וְגַם הָאִידָּנָא לֹא זֶה תַּקָּנָה מִפְּקוֹמָהּ: **(כא) וּבְלֹא חֲתִימָה.** דְּהֵינוּ שֶׁמַּתְחִיל מָגֵן אָבוֹת עַד (מז) וְכָר לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית בְּלֹבֶד: **(כב) בְּלֹא פְּתִיחָה וַחֲתִימָה.** כִּי עִקַּר הַתַּקָּנָה הָיָה שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר יְבָרֵךְ אוֹתָהּ. עַל כֵּן נִרְאֶה פָּשׁוּט שֶׁמִּי שֶׁהִגִּיעַ בְּאֶיזֶה מְקוֹמוֹת שֶׁהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר אוֹמֵר בְּקוֹל רָם רַק עַד קוֹנֶה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר בְּלַחַשׁ לֹא יָפָה הַן עוֹשִׂין, אֶלָּא אַחַר שֶׁסִּיֵּמוּ הַקָּהָל יַתְחִיל הוּא מָגֵן אָבוֹת בְּקוֹל רָם: **מ** (כג) **אֵינוֹ מַזְכִּיר וְכוּ'.** כִּי לֹא תִּקְּנוּהָ אֶלָּא בְּשַׁבָּת, וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת (יז) אֵינוֹ חוֹבָה מִצַּד הַדִּין רַק שֶׁתִּקְּנוּהָ מִשּׁוּם סַכָּנָה וְכַנַּ״ל (סק״כ), וּמַה דְּתִקְּנוּ תִּקּוּן וְאֵין לְהוֹסִיף עָלֶיהָ: **י** (כד) **בְּבֵית חֲתָנִים וְכוּ'.** פֵּרוּשׁ (יח) כְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִין בְּבֵיתָם בְּמִנְיָן, וְכָל שֶׁכֵּן אוֹתָן שֶׁמִּתְפַּלְּלִין לִפְרָקִים בְּמִנְיָן בְּבֵיתָם, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ קְבִיעוּת עַל אֵיזֶה יָמִים (יט) [ב]וְיֵשׁ סֵפֶר תּוֹרָה אֶצְלָם וּכְמוֹ בַּיְרִידִים, דּוֹמֶה לְבֵית הַכְּנֶסֶת קְבוּעַ וְאוֹמְרִים: **(כה) דְּלֵיכָּא טַעֲמָא.** וּבְמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין לְאָמְרָהּ אֵין לְמַחוֹת בְּיָדָם, כֵּן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יד) בְּשֵׁם הָרַדְבַּ״ז, [ג]אֲבָל הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק יד ומש״ז סק״ח) מְפַקְפֵּק בָּזֶה דְּהָוֵי סָפֵק בְּרָכָה לְבַטָּלָה: **יב** (כו) **אֵין לְדַבֵּר וְכוּ'.** בַּשּׁוּר בְּשֵׁם סֵפֶר חֲסִידִים (סר׳ נח)

## שַׁעַר הַצִּיּוּן

**ו** (ס) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״י): (ו) עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ט) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יא), וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרַ״א וּבְנִשְׁמַת אָדָם (ח״א כלל כח סק״א): (ז) מָגֵן אַבְרָהָם (שם): (ח) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (דיני תפלת מוסף חמנה ס״ה): (ט) מָגֵן אַבְרָהָם (שם): (י) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) וּכְפִי מַה שֶּׁבֵּאֲרוּ הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק ח״ט) וְהַלְבוּשֵׁי שָׁרָד:

**יא** (יא) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״י): **(יב)** טַ״ז (סק״ה): **(יג)** טַ״ז (שם): **(יד)** אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יד): לְפִי הַשַּׁעַם מְשׁוּם יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת: **ח** (מו) גְּמָרָא (כד:): **(מז)** מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יא): **מ** (יז) טַ״ז (סק״ה): **(יח)** אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יט): **(יט)** גְּמָרָא (שם): **י** (יט) טַ״ז (שם): **(כ)** אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק כ):

---

**לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א]** ובשו״ע הרב (קו״א סק״ב) כתב: משמע שמהראוי היה להקפיד לעמוד דווקא אע״פ שאין שם עדה שלמה, והכי נהוג עלמא. **ב]** ובשו״ע הרב (סט״ו) כתב: לא הצריך ס״ת. **ג]** ובשו״ע הרב (סט״ז) כתב: ובמקום שנהגו לאמרה אף במנין שהוא באקראי בעלמא אין למחות בידם (כיון שלא נזכר דבר זה בגמרא ובדברי הגאונים).

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah